

Tips en aanbevelingen voor het succesvol houden van opfokzeugen

Carola van der Peet-Schwering, Noline Soede, Anita Hoofs, Chris Opschoor

Vanaf 2013 is groepshuisvesting van zeugen tijdens de dracht verplicht. Eén van de succesfactoren is een goede opfok van de opfokzeugen. Maar wat is een goede opfok? Welke factoren zijn belangrijk? Dat is beschreven in het [Handboek Opfokzeugen](#). Het handboek bevat praktische en vaktechnische kennis en tips en aanbevelingen voor het succesvol houden van opfokzeugen. In deze flyer worden de tips en aanbevelingen uit het handboek kort beschreven.

Eisen aan een ideale opfokzeug

Een ideale opfokzeug is zodanig opgegroeid dat zij als zeug langdurig een goede productie kan hebben met een goede diergezondheid en goed dierwelzijn. Het streven hierbij is minimaal zes worpen, maar liever nog meer, met zoveel mogelijk vitaal geboren en grootgebrachte biggen per worp. Voor een leven in groepshuisvesting tijdens de dracht worden aanvullende eisen gesteld aan de opfok van opfokzeugen in vergelijking tot een leven in individuele huisvesting. Deze eisen hebben vooral betrekking op het aanleren van sociale vaardigheden, ontwikkeling van het beenwerk en gewenning aan het voersysteem in de drachtstal. De opfok van opfokzeugen begint bij de geboorte van een goede kwaliteit big en eindigt bij de eerste inseminatie. Tijdens de opfok moet er aandacht zijn voor een goede lichamelijke ontwikkeling, het beheersen en bewaken van de gezondheid, de kwaliteit van het beenwerk en het ontwikkelen van sociale vaardigheden. Deze zijn essentieel om vervolgens de dracht (sociale contacten in groepshuisvesting) en de 1e zoogperiode goed te kunnen doorstaan.

Eisen die aan een ideale opfokzeug gesteld worden:

- in eerste 10 levensweken uitgroeien tot 25-27 kg lichaamsgewicht
- in eerste 30 levensweken uitgroeien tot 126 kg lichaamsgewicht
- leeftijd, gewicht en spekdikte bij eerste inseminatie: 240 à 250 dagen, minimaal 140 kg gewicht en 12 mm spek
- lichaamsgewicht bij werpen eerste worp: 190-210 kg
- lichaamsgewicht bij spenen eerste worp: 170-190 kg
- minimaal 14 functionele spenen
- goede beenstand van voor- en achterbenen
- goede klauwen en een gelijkmatige belasting van de klauwen
- een goede maagdarmentwikkeling voor een hoge voeropname in de lactatie
- tijdens de opfok voorbereid op het voersysteem in de drachtfase
- sociaal goed ontwikkeld, zowel richting mens als richting varken

Tips en aanbevelingen

De tips en aanbevelingen zijn gebaseerd op praktijkervaringen en onderzoek.

Oplegstrategie

- Voor een continue en gebalanceerde instroom van jonge zeugen in de zeugenstapel is het noodzakelijk dat gewerkt wordt met een duidelijke oplegstrategie. Men moet weten hoeveel dieren minimaal nodig zijn om op te leggen als opfokzeug zodat aan het einde van de opfok en bij inzet in de dekstal voldoende dieren beschikbaar zijn.
- Bij het aankopen van opfokzeugen is het van belang dat de leeftijd van de dieren past bij de beschikbare ruimte die aanwezig is in de opfokstal. Dieren van bijvoorbeeld 6 maanden leeftijd moeten 1 maand langer gebruik kunnen maken van de opfokruimte dan dieren van 7 maanden leeftijd.

Sociale ontwikkeling opfokzeugen

- Socialiseren moet op jonge leeftijd gebeuren. Sociaal gedrag ontwikkelt zich met name in de eerste levensweken.
- Opfokzeugen die niet goed gesocialiseerd zijn blijven vechten met vreemde soortgenoten. Dit kan leiden tot reproductie- en beenwerkproblemen bij de jonge zeugen.
- Trefwoorden bij socialisatie zijn: ruimte, hokverrijking en contact met vreemde soortgenoten.

Omgang mens-dier

- Koppel je binnenkomst in de stal bij controle aan iets positiefs, bijvoorbeeld de verstrekking van een handje stro, CCM of strooi wat voer op de vloer. Dit geldt zeker bij opfokzeugen in de opfokperiode.
- Laat je stem horen, zodat de dieren gewend zijn aan je stem. Uit onderzoek blijkt dat dieren uit de intonatie van je stem ook je stemming kunnen duiden.
- Stap tijdens de opfok van de opfokzeugen 1 keer per week of 2 weken in het hok en maak contact met de opfokzeugen. Hygiëne is hierbij een aandachtspunt. Doe plastic overschoenen aan.
- Wees extra geduldig als je de eerste keer bepaalde handelingen aan dieren moet verrichten die herhaald voorkomen (bijv. verplaatsen / wegen). Dit levert winst op (minder stress voor mens en dier) voor de keren daarna.
- Bij het verplaatsen van zeugen is het belangrijk om de snelheid van de zeug te respecteren en haar rustig te volgen, waarbij je aan één kant van de zeug blijft.

Huisvesting opfokstal

- Voor een goede leeftijdsscheiding is het belangrijk dat er meerdere afdelingen zijn. Leeftijdsscheiding is gewenst voor het realiseren van een goed klimaat dat afgestemd is op het gewicht en de leeftijd van de dieren en uit oogpunt van mogelijke verspreiding van dierziekten.

- Huisvest bij voorkeur 6 tot maximaal 14 opfokzeugen in een hok.
- Het leefoppervlak per opfokzeug is bij voorkeur 1,0 - 1,5 m² per dier.
- De vloer bestaat bij voorkeur uit een hellende dichte betonnen vloer met vloerverwarming in combinatie met betonnen roosters. De klauwen van de opfokzeugen moeten voldoende afslijten.
- Verstrek hokverrijking dat vernieuwend, belonend en afbreekbaar is.
- Het heeft de voorkeur dat dieren gelijktijdig kunnen exploreren, bijvoorbeeld door 2x daags een handje stro of iets dergelijks te verstrekken.

Voeding en drinkwater opfokstal

- Voer opfokzeugen de eerste 6 weken onbeperkt om de jeugdgroei optimaal te benutten. Daarna moeten de opfokzeugen volgens voerschema gevoerd worden, bij voorkeur tweemaal daags via een lange trog.
- Verstrek opfokzeugen na het startvoer een opfokzeugenvoer.
- Schoon en vers drinkwater moet onbeperkt ter beschikking staan via bij voorkeur een drinkbakje boven het rooster.

Adaptatie aan huisvestings- en voersysteem tijdens de dracht

- Door opfokzeugen in de adaptatieperiode al te laten wennen aan het huisvestings- en voersysteem in de dek- en drachtstal zijn ze ruim voor inseminatie gewend aan de bedrijfssituatie.

- Het plaatsen van enkele boxen in de groepshokken in de adaptatiestal kan de "box" stress behoorlijk verminderen.
- Als opfokzeugen tijdens de dracht via een voerstation gevoerd gaan worden is het belangrijk dat ze dat tijdens de opfokperiode al leren via een aanleerstation. De zeugenhouder dient voldoende tijd voor dit proces te nemen.

Adaptatie aan gezondheid

- Een goede quarantaine en adaptatie is een must.
- De quarantaine- en adaptatiestal moet strikt gescheiden zijn van de rest van het bedrijf.
- Adaptatie moet plaatsvinden in een speciale adaptatieruimte en voordat er contact ontstaat met de al aanwezige varkensstapel om verstoring van het bedrijfsevenwicht te voorkomen.
- De adaptatieruimte moet na elke ronde (all in all out) worden schoongemaakt en ontsmet.
- Adaptatie en vaccinaties uitvoeren in overleg met de dierenarts.

Selectie

- Nieuwe opfokzeugen moeten altijd een hogere fokwaarde hebben dan die van de zeugenstapel.
- Selectie op exterieur vindt plaats in de kraamstal, op 9 à 10 weken leeftijd en op een leeftijd van 6 maanden. Gewicht van de dieren (incl. geboortegewicht), het aantal spenen, erfelijke gebreken, ontwikkeling van de dieren en beenstand zijn belangrijke selectiecriteria.
- Het exterieur van een goede opfokzeug kenmerkt zich door: een rechte rug, een geleidelijke overgang van schouder naar rug, sterk beenwerk en een vloeiende, normale loop. Ten minste 14 goedgeplaatste spenen (zie foto 1) en een goed ontwikkelde vulva.

Ongewenst

Gewenst

Foto 1 Selectie op aantal spenen en ontwikkeling uier (bron: Topigs)

Bronststimulatie, bronstcontrole en inseminatiemoment

- Om bronstsynchronisatie te maximaliseren wordt aanbevolen opfokzeugen te verplaatsen, mengen en dagelijks beercontact te geven voordat de spontane berigheid begint. Als gevolg daarvan zou meer dan 90% van de opfokzeugen binnen 7 dagen berig moeten zijn.
- Bronstcontrole vindt twee maal daags plaats met een zo groot mogelijk tijdsinterval om een goede inschatting te kunnen maken van het begin van de bronst en het juiste inseminatiemoment.
- Geadviseerd wordt om opfokzeugen bij de 2de of 3de bronst te insemineren op een leeftijd van ca. 240 dagen en een gewicht van minimaal 140 kg.

Huisvesting dekstal

- Opfokzeugen zijn gevoelig voor hittestress. Plaats opfokzeugen bij hoge buitentemperaturen daarom in de meest koele plaats in de dekstal.
- Plaats de zoekbeer niet in de dekstal. Voor het opwekken van de berigheid is een kort contact met de beer beter dan een langdurig contact.
- Opfokzeugen moeten vanaf 5 tot 7 dagen voor inseminatie gewend zijn aan individuele huisvesting om stress in de periode van inseminatie te voorkomen.

Voeding dekstal

- Om een groter aantal eicellen te laten ovuleren wordt geadviseerd om 7 tot 10 dagen voor de beoogde inseminatiedatum de voergift te verhogen tot 3,0 – 3,2 kg/dag, het zogenaamde flushen. Direct na inseminatie wordt de voergift verlaagd naar 2,5 kg/dag.
- Verstrek opfokzeugen in de dekstal een flushvoer of lactovoer omdat deze voeders veel zetmeel/suikers bevatten.

Contact

Wageningen Livestock Research
Postbus 338
6700 AH Wageningen
www.wur.nl/livestockresearch

Carola van der Peet-Schwering
E carola.vanderpeet@wur.nl

Anita Hoofs
E anita.hoofs@wur.nl